

Sprawozdanie z cyklu seminaryjnego „Narzędzia edukacyjne dawniej i dziś”

Poznań, 10 marca 2021 roku (on-line)

14 kwietnia 2021 roku (on-line)

19 maja 2021 roku (on-line)

Jednym z integralnych elementów nauk pedagogicznych, od najdawniejszych czasów, jest tworzenie metod i narzędzi, których zadanie polega na zapewnieniu skuteczności w pracy wychowawczej. W wielu narzędziach opracowanych dawniej drzemie niewykorzystany potencjał – wciąż dążymy do pełnego zrealizowania pomysłów dawnych teoretyków – na przykład do realizacji metody indukcyjnej w nauczaniu języków obcych, do zdobywania wiedzy poprzez samodzielne doświadczanie, zwłaszcza przy wykorzystaniu metod eksperymentalnych. A są to postulaty zgłaszane już w okresie renesansu. Nie oznacza to jednak, że współczesna pedagogika dąży tylko do wykorzystania dawnych pomysłów. Dynamiczny rozwój cywilizacji i różne przypadki losowe zmuszają pedagogów do intensywnej pracy przy opracowywaniu nowych rozwiązań i doskonaleniu istniejących narzędzi. Oczywiście jest, że aktualna sytuacja na świecie jest tego doskonałym przykładem.

W odpowiedzi na to, w marcu 2021 roku Studenckie Koło Naukowe Historii Kultury i Edukacji, działające przy Zakładzie Historii Wychowania Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zainauguowało nowy cykl seminaryjny, zatytułowany „Narzędzia edukacyjne dawniej i dziś”. Jako cel prezentowanego cyklu seminaryjnego wyznaczono prowadzenie otwartej dyskusji z zaproszonymi gośćmi na temat konkretnych rozwiązań, zarówno tych dawnych, jak i obecnych. Dyskusji połączonej z próbą oceny skuteczności i aktualności omawianych narzędzi edukacyjnych.

Pierwsze spotkanie seminaryjne odbyło się 10 marca 2021 roku na platformie MS Teams, a zaproszonym prelegentem był dr Mariusz Przybyła z Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który

wyłosił referat, zatytułowany „Jak dalece wspiera nas zdalna edukacja? Kształcenie zdalne w obliczu pandemii COVID19”.

Spotkanie zainaugurowali prof. dr hab. Krzysztof Ratajczak oraz dr Michał Nowicki, opiekunowie Koła, którzy przywitani zebranych gości, a także zaprezentowali koncepcję nowego cyklu seminariów. Następnie dr Michał Nowicki przedstawił prelegenta – dra Mariusza Przybyłę, który swoją prezentację rozpoczął omówieniem metodologii przeprowadzonych badań, stanowiących punkt odniesienia przygotowanego referatu. Próba badawczą było 111 studentów pedagogiki na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu. W badaniach poruszono między innymi takie kwestie, jak: czy studenci chcieliby, aby studiowanie pozostało w wersji zdalnej, nawet po zakończeniu pandemii; czym dla studentów jest edukacja uniwersytecka w wersji zdalnej (dużo pracy, dużo luzu itd.); co drażni studentów w edukacji zdalnej w odniesieniu do wykładowców; co jeszcze można robić w trakcie zajęć on-line – poza „byciem” na zajęciach; a także czy studenci mają problem z dostępem do Internetu.

Prelegent otrzymane wyniki porównał z badaniami sprzed 7 lat, które przeprowadził w celu ich wykorzystania do swojej pracy doktorskiej. Dzięki temu uczestnicy seminarium mogli zauważyć, jak w ciągu tego okresu zmieniła się chociażby częstotliwość korzystania z Internetu wśród studentów (np. w referacie podkreślono, że obecnie większa część studentów jest „offline” głównie kiedy śpi). Wystąpienie dra Mariusza Przybyły zachęciło zebranych następnie do dyskusji, przedmiotem której było między innymi, jak bardzo zmieniło się nauczanie zdalne z jednej strony w okresie tych 7 lat, ale z drugiej strony – także od początku trwania pandemii COVID-19, która trwa już ponad rok. Zauważono, że nauczanie przez Internet zmieniło się nie do poznania, w porównaniu z tym, co było rok wcześniej. Studenci, a także pracownicy naukowci dzielili się swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi edukacji zdalnej, mówili, co się sprawdza, co nie działa, co sprawia im trudność.

Pod koniec seminarium prelegent wysunął wniosek, że w odniesieniu do spraw edukacyjnych tak naprawdę zbyt wiele się nie zmieniło – nadal potrzebujemy interakcji, relacji z innymi, przynależności do grupy. Zauważył, że powszechna jest tęsknota za edukacją tradycyjną i chęć powrotu na uczelnię. Natomiast, dając się zauważyć zmiany dotyczą narzędzi i nośników, z których korzystamy.

Na zakończenie spotkania prof. dr hab. Krzysztof Ratajczak i dr Michał Nowicki podziękowali prelegentowi za wystąpienie, a także gościom za przybycie i zaprosili wszystkich zebranych na następne.

Kolejne seminarium miało miejsce 14 kwietnia 2021 roku, a przeprowadzone zostało także w formie on-line. Zaproszonym gościem był prof. UG, dr hab. Kazimierz Puchowski z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego, a tematem referatu – „Nowe metody edukacyjne w XVIII-wiecznych konwiktach szlacheckich”. Po otwarciu seminarium przez opiekunów Koła oraz zaprezentowaniu gościa, zwłaszcza jego licznych osiągnięć naukowych, przekazano głos prelegentowi.

Prof. Kazimierz Puchowski w barwny sposób przedstawił referat, obrazując skomplikowaną sytuację edukacyjną w XVIII wieku, różnorodność oferty edukacyjnej, oferowanej przez zakony nauczające. Narrację rozpoczął od przywołania instytucji *Collegium Civilis* zakonu pijarskiego, co też stanowiło asumpt do omówienia problematyki różnych form życia studentów, powstawania konwiktów i zobrazowania życia codziennego uczniów w tychże instytucjach. Szczegółowo zostały przedstawione zagadnienia przyczyn powoływania konwiktów i korzyści, jakie płynęły z ich posiadania dla instytucji prowadzących.

Kolejnym zagadnieniem było ukazanie fundacji pierwszego kolegium teatynów z roku 1737, do założenia którego przyczynił się Antoni Maria Portalupi. Wiele uwagi poświęcono tutaj nowościom programowym w kolegium, które uitorowały drogę różnym reformom oświatowym w XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej. Zwrócono uwagę na elementy wojskowe w szkole, sztuki kawalerskie, taniec, języki obce, manież (z zastrzeżeniem, że pojawiły się w mniejszej liczbie niż w szkołach rycerskich). Omówiono także zagadnienie recepcji nowożytnej oświeceniowej myśli naukowej w ówczesnych polskich kolegiach, zwracając uwagę na dalej obserwowane opóźnienie w stosunku do szkół protestanckich. Spośród licznie podjętych wątków warto odnotować jeszcze poruszoną kwestię obowiązkowego wyposażenia konwiktów i warunków, w jakich żyli na co dzień w kolegiach, rywalizacji między kolegiami, rozkładu zajęć, czy indywidualizacji pracy z uczniami.

Dyskusja, jaka wywiązała się odnośnie zaprezentowanego referatu była bardzo wszechstronna i dotyczyła zarówno spraw bezpośrednio związanych z edukacją w konwiktach szlacheckich, ale także związków między ówczesnymi dworami magnackimi a zakonami nauczającymi, czy możliwości współczesnego wykorzystania tekstów metodycznych, wypracowanych w tej epoce. Po zakończeniu dyskusji organizatorzy seminarium podziękowali prelegentowi oraz uczestnikom, zapraszając ich na kolejne, zaplanowane już spotkanie.

Trzecie seminarium, podobnie jak poprzednie w formie on-line, odbyło się 19 maja 2021 roku, a jego problemem przewodnim była edukacja kobiet w XVIII wieku. Tym razem zaproszonym gościem była prof. UAM, dr hab. Agnieszka Jakuboszczak, pracownik Wydziału Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Seminarium otworzył prof. UAM, dr hab. Krzysztof Ratajczak, który przedstawił Panią Profesor zaproszonym gościom i członkom Koła Naukowego, opowiedział o jej działalności naukowej i licznych publikacjach oraz krótko scharakteryzował problematykę, jaka miała zostać poruszona podczas seminarium.

Właściwa część spotkania została poprzedzona wystąpieniem studentek Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: Martyny Gotówki oraz Natalii Traczyk, które przygotowały, pod opieką dra Michała Nowickiego, referat dotyczący drogi ku obecności kobiet w kulturze. Wystąpienie rozpoczęło się od przeglądu sytuacji edukacyjnej kobiet w poprzednich epokach oraz stanowiska Mademoiselle de Scudéry do funkcjonującego wówczas modelu edukacyjnego, co pozwoliło na płynne przejście do zaprezen-

towania konsekwencji wykluczenia kobiet ze sfery publicznej. Następnie omówiono przyczyny powstania salonów, problematykę kobiet ambitnych w przedrewolucyjnej Francji i nowej roli kobiet, które oprócz bycia matkami i żonami stały się organizatorkami spotkań dyskusyjnych i zaczęły silniej wkraczać w życie kulturalne. Na koniec studentki przeniosły się w obszar działalności Komisji Edukacji Narodowej – przytoczono przepisy wprowadzone przez księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, które zostały uznane za obowiązujące. Nastąpiło krótkie podsumowanie przygotowanego referatu wraz z podkreśleniem, że dzięki reformom KEN nastąpił przełom w edukacji dziewcząt.

Główną częścią seminarium było wystąpienie prof. UAM dr hab. Agnieszki Jakuboszczak, która przybliżyła uczestnikom spotkania znaczenie konwersacji salonowej w edukacji kobiecej w XVIII wieku. Prelegentka rozpoczęła swój wykład od komentarza odnoszącego się do treści wystąpienia członkiń Koła Naukowego, a następnie przeszła do pogłębionej charakterystyki obszaru salonowego i wpływu konwersacji salonowej na edukację kobiet w XVIII wieku.

We wstępie referatu zaprezentowano główne problemy, które miały być uwzględnione w wystąpieniu. Wyodrębniono trzy obszary, przedstawione także we francuskiej wersji terminologicznej: animatorka spotkań salonowych, goście oraz konwersacja. Część główną poprzedził wstęp, w którym referentka odniosła się do samego wyrażenia „salon”. Wyjaśniła, co słowo to oznaczało oraz kiedy określenie zaczęło funkcjonować. Uczestnicy seminarium dowiedzieli się także, co stało się impulsem do zakładania spotkań salonowych, ponieważ w związku z tym aspektem prelegentka przedstawiła postać markizy Rambouillet, omówiła charakter spotkań organizowanych przez wyżej wspomnianą panią oraz scharakteryzowała jej sławny „Niebieski pokój”. Pani Profesor Agnieszka Jakuboszczak przedstawiła także nazwiska i sylwetki kilku pań – kontynuaterek działalności salonowej, między innymi postać pani de La Sablière i Ninon de Lenclos. Pani Profesor przybliżyła także postać jednej z najsławniejszych gospodyń spotkań salonowych w XVIII wieku – Pani Geoffrin. Przywołując i krótko charakteryzując także postać pani du Deff (główniej rywalki pani Geoffrin), referentka podkreśliła, że spotkania salonowe stanowiły niejako pole do „rywalizacji” między ich organizatorkami.

W głównej części wykładu omówiono dokładnie trzy wyżej wspomniane obszary. Pierwszy zatytułowano „animatorka spotkania”. Kobieta organizująca spotkanie salonowe, jak zaznaczyła prelegentka, teoretycznie nie wychodziła z charakterystycznej dla XVIII-wiecznych kobiet roli żony czy matki. Pani Profesor zasygnalizowała, że jednak bardzo często organizatorkami spotkań salonowych były kobiety, które żyły z mężem w separacji. Będąc organizatorką takiego spotkania salonowego, kobieta mogła poczuć się trochę inaczej, na swój sposób wolna i ważna, ponieważ to właśnie do niej należał między innymi wybór gości. W tym miejscu prelegentka zwróciła uwagę, że goście byli przede wszystkim stałymi bywalcami, którzy spotykali się regularnie, o ustalonej porze. Na spotkania salonowe zapraszano także artystów, pisarzy, czy filozofów, dzięki czemu bywalcy mieli okazję poszerzyć horyzonty. Pani Profesor zwróciła także uwagę na fakt, że nie istniały tylko i wyłącznie salony prowadzone przez kobiety, ale

w XVIII wieku popularne były także salony prowadzone przez mężczyzn oraz małżeństwa.

Zgodnie z tematem wystąpienia omówiono również wątek związany z edukacją kobiet w XVIII wieku i wpływem, jaki wywarły spotkania salonowe na obszar edukacji kobiecej. Spotkania stanowiły dla kobiet możliwość uzupełnienia braków wiedzy podręcznikowej. Jednak i bez wiedzy merytorycznej panie były świetnymi organizatorkami spotkań salonowych; potrafiły doskonale ukryć braki w wiedzy, robiąc dobre wrażenie nienagannymi manierami i umiejętnościami interpersonalnymi. Organizatorki potrafiły kierować rozmową w taki sposób, aby nie była ona nudna i uciążliwa, co nie należało do najprostszych zadań, a mimo braków informacyjnych wypadają bardzo dobrze.

Charakterystyczna cecha francuskich spotkań salonowych to wszechobecna konwersacja, stanowiąca kolejny obszar rozważań. Prelegentka zwróciła uwagę na to, wokół jakich tematów koncentrowały się spotkania salonowe, wyjaśniając tym samym, dlaczego podczas owych spotkań niejednokrotnie zapadały ważne dla kraju decyzje związane z obszarem kultury, ale także polityki. Omówiono też problem przygotowania do konwersacji, w tym wykorzystywaną wówczas literaturę podręcznikową, a także zagadnienie umiejętności uważnego słuchania.

Obydwa przewidziane na ten dzień wystąpienia przyczyniły się do rozwinięcia dyskusji, w której udział wzięli wszyscy zgromadzeni goście. Uczestników spotkania zaciekał przede wszystkim obszar wystąpienia związany ze sztuką konwersacji. Goście rozmawiali o znaczeniu i problematyce w konwersacji, a także o sytuacjach zapadającej ciszy podczas XVIII-wiecznych spotkań salonowych. Wątkiem, również chętnie podejmowanym przez uczestników seminarium, była uważność słuchania i kulturalnej rozmowy; w wypowiedziach odnoszono się także do sytuacji konwersacji w czasach współczesnych. Spotkanie zakończyło podziękowanie skierowane do uczestników przez opiekunów Koła, którzy zapowiedzieli kontynuację realizowanego cyklu seminaryjnego.

Martyna Gotówka

Daria Klimek

Michał Nowicki

ORCID 0000-0001-6147-9295

Natalia Traczyk